

tj. vlastní identity, v konfrontaci s individualitami dalších osob (vrstevníků, dospělých autorit), rozvíjení schopnosti spolupráce a prosociálního cítění, to vše jako doplnění rodinné výchovy, která zůstává stále tím nejdůležitějším činitelem. V kompetenci mateřské školy je v co největší míře usnadnit dítěti i rodičům vstup do mateřské školy, pomoci odbourat rodičům jejich vlastní nejistoty ve výchově a nasměrovat je žádoucím směrem, umožnit rodičům, aby se podíleli na výchově i v rámci mateřské školy, vytvořit vhodné adaptační programy nebo přístupy individuálně zaměřené na potřebu konkrétního dítěte nebo rodiny.¹

Podle Heluse⁷ můžeme socializaci osobnosti definovat jako proces utváření a vývoje člověka působením sociálních vlivů a jeho vlastních aktivit, kterými na tyto sociální vlivy odpovídá: vyrovnává se s nimi, podléhá jim, či je tvořivě zvládá. Tento proces se uskutečňuje ve třech formách:

1. začleňováním člověka do mezilidských vztahů,
2. zapojováním člověka do společných činností,
3. integrováním člověka do společensko-kulturních poměrů.

Období předškolního věku je etapou, kdy se u dítěte začne projevovat potřeba osamostatňovat se od nejbližších (rodiny, dospělých) a navazovat vztahy s širším okolím, zejména s dětmi stejného či podobného věku, se svými vrstevníky. Pobyt v MŠ mu přináší novou zkušenost – dlouhodobější a intenzivnější účast ve skupině vrstevníků, jejíž normy je třeba přijmout a zaujmout v ní určitou pozici. Vrstevníci se v této etapě podle Hoskockové stávají cílovou skupinou sociálního vývoje dítěte, z tohoto okruhu si dítě později volí své přátele, spolupracovníky, partnera atd.). Kontakt s vrstevníky vystavuje dítě všem druhům prosociálního chování a umožňuje tím vznik prosociálních postojů, díky němu jsou položeny základy vlastností, které následně umožňují osobnosti zařadit se do širší lidské společnosti: společná hra a činnost, spolupráce, soucit, společně trávený volný čas, zábava, humor. Rozvíjí se schopnost sdílení pozitivních emocí. Vrstevnická skupina může dítě naučit řešit konflikty, spolupráci, pomáhá odpoutávat se od dětského egocentrismu.⁶

Základním psychologickým mechanismem procesu socializace je sociální učení. Podle Řezáče⁷ je učení vnitřní organizovaný proces závislý na nervové soustavě, v jehož důsledku dochází ke změně množství, míry určitosti, stupně uspořádanosti psychických obsahů a zároveň i ke změně forem chování a jednání. Učení je doprovodným jevem všech aktivit. Sociální učení pak definuje jako osvojování

S ČÍM VŠÍM SE VLASTNĚ MUSÍ DÍTĚ VYROVNÁVAT PŘI NÁSTUPU DO MATEŘSKÉ ŠKOLY?¹

01. Odloučení od rodičů/rodiče, tedy od dosavadní hlavní sociální opory.
02. Vytvoření nové vazby na jinou dospělou osobu – učitelku. Ta se ovšem věnuje i ostatním dětem.
03. Přijetí učitelky jako nové autority, přijetí odlišného stylu vedení oproti rodičům.
04. Navazování vztahů s dalšími dětmi, s poměrně velkou vrstevnickou skupinou, v dnešní době již většinou heterogenní (tj. v rozmezí cca 3–6 let).
05. Přijímání norem a hodnot vrstevnické skupiny, osvojování si role v dané skupině, zaujetí určité pozice, způsobu řešení konfliktů, způsobů spolupráce atd.
06. Přijímání nových pravidel a omezení.
07. Přijetí faktu, že se většina činností provádí společně, jisté omezení soukromí, nutnost součinnosti, zvnitřnění pocitu sounáležitosti.
08. Poznání nového prostředí – umístění hraček, materiálu, místa pro oblékání, mytí, stolování, spaní atd.
09. Přizpůsobení se novému režimu a dennímu rytmu v MŠ.
10. Stravování – pravidelnost, společné stolování, nové druhy jídla atd.
11. Požadavky na určitou míru samostatnosti v rámci sebeobsluhy i schopnosti říct si o pomoc.
12. Očekávání ze strany rodičů, učitelky, ostatních účastníků procesu.

si komplexních způsobů chování a jednání přiměřených určité sociální situaci. Produktem sociálního učení jsou tedy sociální role, postoje, hodnoty, ideály atd. Sociální učení probíhá v několika formách. Jednou z nejjednodušších forem je zpevňování (posilování). To znamená, že chování nebo jednání je posíleno, upevněno podnětem sociální povahy, který může být kladný (kladné zpevňování) nebo záporný (negativní zpevňování).

Další formou sociálního učení je imitace neboli nápodoba a hra. Právě při hře v MŠ do-

chází k nejvýraznějším kontaktům s ostatními dětmi, děti si v ní zkouší svůj postoj, své řešení situace, své postavení „nanečisto“, dochází k interakci, komunikaci, sociálnímu učení. Hra je základní potřeba dítěte a v předškolním období by tato potřeba měla být maximálně uspokojována, je hlavním prostředkem učení, optimálního vývoje jak psychického, tak sociálního.

Sociální roli můžeme charakterizovat jako takové vzorce chování a postoje, které jsou od jedince očekávány ostatními členy společnosti,